

Ræða um Sjálfstæðismenn og Sjálfstæðisflokkinn, ódagsett.

Bjarni Benediktsson – Stjórnmal – Ræður – Sjálfstæðismenn - Sjálfstæðisflokkurinn

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Ræður

Askja 4-4, Örk 5

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Af hverju

Sjálfstættis flokkurinn?

1) Forsætisflokkurinn um öflugan
Sjálfstættis fjöðvarinn.

7 Frammistaða Alþf. sérst. Samtals

Samningurinn

Forsætisfl. um ~~öflugan~~ vanna
svo að fjöðin falli ekki í sín hönd.
Samningurinn segir, að með þessum
bókunum vit öllum fjöðskap þess.
Því öllum öllum þessum forsætisflokkurinn
þessum, er sátt að hafa fjöðin
sína í höndum þessum, og
sátt að hafa verið dregin, kann
að fjöðskap þessum ekki
besta vitið.

Éft. v. að mið fyrst eftir
147 fjöðin þessum upp á vitið.

A meðan þessum fjöðin voru
um að kaupa öllum með
vitið. t. a. hverja frá vörnum
stjórnun þessum vitið.

Þessum sem öllum samant að ein-
öð framþessum og vörum
til t. v. fjöðin mátt. er
vart. til sigurs.

Samningurinn deilur. Sjátt að

ont sending þessum.

Afstættis fjöðvarinn

Tímans og Alþf.

2) Förgröft. um gjöft.
einstantinganna.

Við erum alls elski á mót:
samtakamethinum þessum þessum
þessum. Það er
at beita samv. fél., þessum -
eta mikisafsk., af myndum.
þetta v. metast br. sími.

Við erum á mót: þessum,
at nokkur einstakl. eta
félagsheild get: þessum
annan eta beitt ofriki.
þessum. einst. vikur matar
mi samant þessum: þessum
þessum: netanjonatanþessum
með þessum. miðum.

Umfram allt viljum við
at einstaklingum
þessum at gjöfta sími. Engin
vefnd eta fundarsamf.
getur nokkur-kinna
þessum: at at hugmynd-
autgi og at þessum þessum
einstaklingur mannsálar.
Það milli þessum ~~eta~~

þessum sem þessum. einst.
"afblátt persónuleikanna"
er óbráttast þessum
Við teljum þessum á mót:
at gjöft og at þessum
persónuleikanna sími at þessum
sem elskent þessum þessum
þessum á vera.

þessum. um árási þessum
mi á þessum - at þessum
miðum at. um: þessum
þessum: vint:st.

Minnt gæmi til þótt
víst er á handhafa þennan
og veigut at gera þá erlausa.
Hátt er k. manns - státt.
Aðal-átr. er mi kaldvifstátt
valdasigri og rangskettu
sem kemur fram - því
at telja státt andstæting
sinn sekan er stjólstæting
saklausan.

Státt hl. Ben. er þá af meira
er 200. Mi þótt er státt af
língum, sem þá þáttur beint á státt.
Þíunni státt er státt státt.

Er þáttur veitir í gæm. Ungl.
veitir þáttur setti í. Státt.
og Gjalma.

Því miður eiga allar
rangfarar þennan og rangskettu
af miklu þóttu at þáttu
þáttu þóttu. Annars mundi
þessi þóttu og eitruða vara
þáttu þáttu í markat á rum
þáttu.

Er þáttu hl. veitir þáttu
vill þáttu þáttu þáttu.
Þáttu státtu mi sem þáttu
áttu þáttu í megin átr.

Við Sjálfstæðismenn hefðum auðvitað kosið, að formaður okkar, forsætisráðherra núverandi ríkisstjórnar Ólafur Thors, hefði af okkar hálfu haldið uppi svörum í umræðum um tillögu þá, er hér liggur fyrir. En hann er og hefur undanfarna daga verið veikur af influenzu og getur þess vegna eigi tekið þátt í umræðum nú. Hinsvegar er því haldið fram, að dráttur á afgreiðslu þeirrar vantrausts-tillögu, sem fram er komin, muni seinka meðferð frumvarps ríkisstjórnarinnar um lausn dýrtíðarmálanna. Sjálfstæðisflokkurinn telur höfuð-nauðsyn; að frumvarpinu sé hraðað og hefur því sett sig við afgreiðslu tillögunnar nú þegar og hefi ég þess vegna tekið að mér að mæla hér í formannsins.stað.

Þar sem mönnum skilst, að vantrausts-tillagan sé ekki flutt út af efni þess mikla máls, sem nú liggur fyrir Alþingi, heldur meðferð ríkisstjórnarinnar á því, tel ég nauðsyn bera til að gera grein fyrir vinnubrögðum Sjálfstæðismanna í þessum efnum undanfarið.

Ónatt er að segja, að um engin mál hafi á seinni árum verið meira rætt og ritað eða fleiri samþykktir gerðar en dýrtíðarmálið. Auðvitað hefur margt af því, sem um þessi mál hefur verið sagt, verið skynsamlegt. Fræðimenn hafa og skrifað um sérstaka þætti málsins og ber þar einkum að nefna margar glöggar og greina-góðar ritgerðir eftir prófessor Ólaf Björnsson. En það getur engum dulizt, að yfirleitt hefur mjög á skort heildarsýn yfir úrlausnarefnið, eðli þess og þau úrræði, er dygðu.

Hjá öllum þorra manna og þar á meðal þeim, er atla hefði mátt að betur vissi, hefur

Þess mjög gætt, að auðvelt ætti að vera að leysa þennan vanda með einhverri dularfullri reikningsþraut. Hafa menn þá oftast talað um, að allt þyrfti að lækka og allsherjar niðurfærsla að eiga sér stað. Hafa menn þá ráðgert, að þetta þyrfti lítið að koma við hvern og einn eða að minnsta kosti virðist hver þjóðfélagshópur hafa hugsað sér, að þessi reikningsþraut yrði leyst á þann veg, að lítt eða ekki bitnaði á honum sjálfum. Hitt gerði minna til, þótaðrir yrðu einhverjar byrðar að bera.

Í athöfnum stjórnvaldanna hefur þessa sama óskýrleika gætt. Á Alþingi og í ríkisstjórn hafa menn að vísu gert sér þess grein, að einungis væri um fáar leiðir út úr ógöngunum að ræða, en menn hafa ekki getað gert hug sinn upp um það, hver væri líklegust til að leiða þá að markinu og heldur ekki kunnað full skil á forsendum farsællar lausnar og hvert samband þyrfti að vera á milli einstakra ráðstafana, svo að líklegt væri að við vandann yrði ráðið.

Af þessum sökum hefur verið gripið til sundurlausra neyðarúrreða, svo að forðað yrði frá bráðum voða, eins og þegar ábyrgð var tekin á fiskverði fyrir bátafлотann í árslok 1946 til að koma í veg fyrir stöðvun hans. Frá þessu bráðabirgðaneyðarúrreði hafa menn síðan ekki treyst sér til að hverfa. Heldur ekki í desember 1947, þegar þó var gerð alvarleg tilraun með setningu dýrtíðarlaganna, til þess að minnsta kosti að draga úr stöðugum vexti verðbólgunnar. Segja mátti, að sú tilraun tækist fyrst um sinn. En hvorki var hún sjálf næg til varanlegrar

lækningar meinsemdinni, né var þess gætt að gera aðrar ráðstafanir, sem samtímis hefði þurft að gera, ef stöðva hefði átt vöxt verðbólgunnar til frambúðar. Allar þessar ráðstafanir hafa sem sagt verið meira og minna handahófskenndar, en þó raunar sameiginlega verið með því marki brenndar, að ætíð hefur verið aukið ósjálfstæði atvinnulífsins, ríkisafskipti mögnuð og borgararnir meira og meira verið neyddir til að lúta forsjá nefndavalda hins sívaxandi ríkisbákns.

Afleiðingin af öllu þessu er svo sú, að vandinn hefur vaxið og hefur lengi verið auðsætt, að róttækari aðgerða þyrfti við og annars eðlis en áður, ef eigi ætti að stefna út í algert öngþveiti, atvinnuleysi, örbirgð og raunar upplausn á hinu íslenska þjóðfélagi.

Auðvitað höfum við, sem borið höfum ábyrgð á stjórn ríkisins, viljað leita sem skynsamlegastrar úrlausnar á þessum mikla vanda. Því var það, að er ég í fyrra var staddur vestan hafs leitaði ég samtals við dr. Benjamín Eiríksson, sem ótvírætt er lærðastur af íslenskum hagfræðingum, og hefur auk þess mikilsverða reynzlu í lausn slíkra mála, sem einn af hagfræðilegum ráðunautum Alþjóða gjaldeyrissjóðsins. Ég fann fljótlega, að dr. Benjamín hafði betri yfirsýn um þessi málefni en aðrir, er ég hafði rætt þau við. Leyndi sér ekki, að hann kunni þá þegar glögg skil á öllum þeim fjárhagslegu fyrirbærum, sem hér var um að ræða, samhengi þeirra og afleiðingum, þótt hann væri þá vegna langrar fjarvistar sinner ókunnugur sumum einstökum atriðum vandamálsins hér á landi.

Að athuguðu máli lögðum við Sjálfstæðismennirnir í þáverandi ríkisstjórn síðan

til á síðastliðnu vori, að dr. Benjamín yrði fenginn hingað til lands, til að semja greinargerð um þessi efni og hver úrræði mætti helzt að gagni verða. Ríkisstjórnin samþykkti þetta og kom dr. Benjamín síðan hingað snemma sumars 1949 og vann hér kappsamlega að því verkefni, sem honum var fengið, og samdi um það mikla greinargerð, sem lögð var fyrir ríkisstjórnina.

Það er engin vafi á því, að eftir þessa fræðilegu athugun lá málið miklu ljósar fyrir en áður. Vantaði þó enn á fullnægjandi rannsókn nokkurra atriða, einkánlega samanburð á þeim úrræðum, sem beita mátti til lækningar vandanum. Hinsvegar var í greinargerðinni bent á nokkur atriði, sem fullnægja varð, til að hin eiginlega lækniáðgerð, hver sem hún yrði, að öðru leyti, kæmi að gagni, og ber þar einkum til að nefna raunverulega greiðsluhallalausán ríkisbúskap og honum samræmda útlánastarfsemi bankanna til að koma í veg fyrir frekari verðbólgu.

Á meðan á þessari fræðilegu athugun stóð kom Framsóknarflokkurinn fram með tillögur, sem talsmenn hans sögðu vera lausn á þeim vandamálum, er við var að etja. Við íhugun þeirra tillagna varð hinsvegar brátt ljóst, að þar snertu aðeins útkanta eða aukaatriði sjálfs vandamálsins. Um það sjálft var ekkert annað sagt að efni til, en að það þyrfti að leysa með einhverjum þeim úrræðum, sem fyrir hendi væru. Voru menn í sjálfu sér litlu nær, þrátt fyrir þá yfirlýsingu. Lausn málsins varð ekki auðveldari við það eitt að segja, að hana þyrfti að finna en segjast jafnframt atla að tengja framgang hennar við ýms önnur, sum með öllu óskyld, atriði.

Þegar Framsóknarmenn settu samþykkt þessara tillagna sinna sem skilyrði fyrir áfram-

haldnandi stjórnarsamstarfi á s.l. sumri þótti okkur Sjálfstæðismönnum þess vegna, að þar væri mjög skotið fram hjá markinu. Sjálfstæðismenn töldu þvert á móti eðlilegra að leggja hina fræðilegu greinargerð til grundvallar frambúðarlausn málsins. Er því og ekki að leyndu, að í greinargerð þessari var um margt ^{sumar viðmælingar} ~~skilgreint~~ skoðan ~~er~~, sem Sjálfstæðismenn hafa haldið fram í þjóðmálunum. Rannsókn málsins leiddi meðal annars í ljós, að ein af höfuðorsökum neinsemdanna væri haftastefna undanfarinna ára. Í greinargerðinni kom glögglega fram, að höftin, sem sett hafa verið til að draga úr hættunni á jafnvægisleysi í efnahagsmálum þjóðarinnar, hljóta sjálf að leiða til vaxandi hattu á jafnvægisleysi, verðbólgu og annars ófarnaðar, ef þau standa lengi. Þess vegna er á það bent, að eitt af frumskilyrðunum fyrir heilbrigðu atvinnulífi sé frjáls verzlun. Að henni beri að stefna, enda sé unnt að koma henni á, jafnskjótt sem samilegu jafnvægi hefur verið náð.

Í svari sínu við tillögum Framsóknarmanna sögðu ráðherrar Sjálfstæðisflokksins þess vegna í greinargerð, dags. 9. ágúst s.l., meðal annars á þessa leið:

"Fulltrúar Sjálfstæðisflokksins í ríkisstjórn hafa stíð lagt á það höfuðáherzlu, að atvinnu- og fjárhagsmálunum yrði komið í heilbrigt horf og hefur að frumkvæði þeirra meðal annars verið leitast við að fá málin sem best upplýst og skýrgreind. En vitað er, að frambúðaraðgerðir í þessum efnum þurfa alllangan aðdraganda og telur flokkurinn það líklegast til árangurs, að ríkisstjórnin geri þegar þær ráðstafanir, sem í hennar

bráðabirgðalögum til að lækka gengi krónunnar miðað við gull stórlega frá því sem áður var, hefur orðið til þess, að hann telur sér enn erfiðara en ella að taka þátt í skynsamlegri lausn vandamálsins nú. Og getur flokkurinn þó ekki bent á neina aðra lausn en þá, sem fram er borin, sem til alvarlegrar umræðu komi, hvað þá meira.

En þó að ofurkapp Framsóknarflokksins í baráttu fyrir aukaaðriðum yrði til þess að hrinda Alþýðuflokki af réttri leið, kom auðvitað ekkert slíkt til greina um Sjálfstæðisflokkinn. Sjálfstæðismenn létu ekki trufla sig í því, sem þeir töldu rétt. Í kosningaávarpi sínu sagði Sjálfstæðisflokkurinn svo:

"Flokkurinn telur að ekki megi dragast, að ráðstafanir séu gerðar til þess að atvinnuvegirnir geti starfað styrkjalaust í samilegu árferði og með skaplegum aflabrogðum og þannig verði greitt fyrir því, að hin miklu nýsköpunartæki verði starfrækt svo, að allir landmenn geti haft fulla vinnu við eðlilega starfrækslu atvinnuveganna.

Því markmiði, að koma á þenna veg jafnvægi á þjóðarbúskapinn verður ekki náð nema með margháttuðum samfelldum aðgerðum og vill flokkurinn um framkvæmd þeirra byggja á grundvelli sérfræðilegrar athugunar og hafa samráð við fulltrúa stéttanna.

Hallalaus búskapur ríkissjóðs og honum samræmd starfssemi lánsstofnana landsmanna eru grundvallaratriði þeirra aðgerða, sem framkvæma verður.

Verðlag og framleiðslukostnaður í landinu verður að samræmast markaðsverði útflutningsafurðanna í viðskiptalöndunum."---

"Mikilvægur þáttur í því að koma á jafnvægi í þjóðarbúskapnum er að gera verzlunina frjálsa, og verður að gera það sem fyrst, þótt það geti ekki orðið til fulls fyrr en fullkomið jafnvægi er fengið, enda mun svartur markaður og margskonar óheilbrigði í verzlunarháttum ekki hverfa, fyrr en þessu marki er náð."

Énn segir:

"Frámkvæmd allra þessara mála er að sjálfsögðu mjög undir því komin, hvert kjörfylgi flokkurinn fær. Þingmönnum hans hefur stundum verið legið á hálsi fyrir, að þeir hafi ekki getað komið fram svo miklu af stefnumálum flokksins sem skyldi. En því miður hefur flokkurinn ekki haft meirhluta á Alþingi undanfarandi ár, og meðan svo er, þá er jafnframt undir aðra að sækja um það, hvað af stefnumálum flokksins nær fram að ganga."--

"Sjálfstæðisflokkurinn beinir þeirri eindregnu áskorun til Íslenskra kjósenda, að þeir fylki sér um frambjóðendur flokksins og skapa á Alþingi þann meirhluta Sjálfstæðismanna, er einn megnar að mynda þá festu og öryggi í stjórn landsins, sem þjóðinni er nú brýn þörf á."

Því miður varð þjóðin ekki við þessari áskorun flokksins. Hann hélt að vísu fylgi sínu, en verulega skorti á, að hann hefði meirhluta með þjóðinni, og enn meira að hann hefði meirhluta á Alþingi.

Stóð og ekki á, að svo færi, sem Sjálfstæðismenn höfðu sagt fyrir, ef þeir fengju eigi hreinan meirhluta. Sundrungin varð öllu ráðandi á Alþingi Íslendinga. Ekki var það samt Sjálfstæðisflokknum að kenna að svo fór.

Hann gerði á s.l. hausti það, sem í hans valdi stóð til að mynduð yrði meirhluta stjórn lýðræðisflokka. Það tókst ekki.

Varð þá úr, að Sjálfstæðisflokkurinn gerði sitt til að bæta úr afleiðingum sundrun- arinnar og myndaði einn ríkisstjórn.

Þegar sú stjórn tók við völdum 6. desember s.l. lýsti forsætisráðherra Ólafur Thors yfir því, að ríkisstjórnin mundi í fyrsta lagi vinna að því, að útgerðin þyrfti ekki að stöðvast þá um áramótin.

Í öðru lagi mundi hún hefja undir- búning lausnar, sem varanlegri gæti orðið á öllum þessum vandamálum efnahags- og atvinnu- lífsins og leggja hana síðan fyrir Alþingi.

Í þriðja lagi lýsti forsætisráðherra yfir því, að sú skoðun Sjálfstæðisflokksins væri óbreytt, að úr því honum tókst ekki að ná þinglegum meirihluta við kosningarnar, þá væri farsælast að koma á sem viðtakustu samstarfi milli lýðræðisflokka um stjórn landsins og löggjöf. Loks tók hann það sérstaklega fram, að slíkt samstarf væri á engan hátt háð for- sæti sínu eða þátttöku í væntanlegri ríkisstjórn.

Að öllu þessu hefur ríkisstjórnin síðan unnið. Henni tókst að koma í veg fyrir stöðvun útvegsins um áramótin. Frumvarp ríkis- stjórnarinnar um þau efni var að vísu nokkuð skammt í meðförum Alþingis. Það þarf þó ekki að koma að sök, ef nú verða samþykktar þær tillögur um frambúðarlausn dýrtíðarmálanna, er stjórnin lagði fyrir Alþingi s.l. laugardag, þ.e. hinn 25. febrúar.

Undirbúning þessara tillagna lét stjórnin þegar hefja, er hún hafði tekið við völdum. Hún fékk þá dr. Benjamín Eiríksson til að koma aftur til landsins til að halda áfram því verki, sem hann hafði lagt svo myndar- legan grundvöll að á s.l. sumri. Til samstarfs

við hann fékk hún prófessor Ólaf Björnsson, þann hagfræðing íslenskan, sem starfað hefur hér á landi, sem einna lærðastan og færastan má telja í sinni grein, og skynsamlegastar ritgerðir hafði áður skrfað um einsteka þætti dýrtíðarmálsins.

Þessir menn hafa síðan ótullega unnið að undirbúningi og samning tillagna þeirra, er nú liggja fyrir. Um þetta hafa þeir auðvitað haft náið samstarf við ríkisstjórnina og þá einkum forsætisráðherrann. Tillögur þær, sem nú eru fram lagðar, eru þess vegna ávöxtur af samstarfi ríkisstjórnarinnar og tveggja hinna hafustu sérfræðinga, sem völ var á. Er þó ekki launungarmál, að fáir munu þeir íslenskir hagfræðingar vera eða engir, sem treysta sér til að véfengja ^{niðurbætur} niðurstöður þessara sérfræðinga ríkisstjórnarinnar.

Því miður vinnst ekki tími til þess í kvöld að gera grein fyrir þessum tillögum, enda eru þær út af fyrir sig ekki til umræðu, heldur vantrauststillagan, sem flutt hefur verið. Hún virðist ekki byggjast á andstöðu við þær, heldur á gagnrýni á starfsháttum ríkisstjórnarinnar, og þess vegna hef ég kosið að gera svo ítarlega grein fyrir öllum undirbúningi málsins frá fyrstu byrjun.

En þótt tillögurnar sjálfar séu ekki beinlínis til umræðu, tel ég þó rétt að gera grein fyrir þeim með nokkrum orðum, því að á þeim veltur nú mest um örlög íslensku þjóðarinnar og framtíðardómurinn yfir starfi núverandi stjórnar hlýtur að byggjast á því, hvernig henni hafi til tekizt um efni og smíði þessara tillagna.

Það verk, sem óunnið var til undir-

búnings lausnar á vandamálum verðbólgunnar, er núverandi ríkisstjórn tók við, var fyrst og fremst samanburður á þeim þremur höfuðúrreðum, sem til greina gátu komið, ásamt öðrum aðgerðum, er öllum skynsamlegum framkvæmdum hljóta að verða samfara og áður hefur verið dregið á sum.

Þessar þrjár leiðir eru styrkja- og ábyrgðarleiðin, sem farin hefur verið, niðurfærslu- eða verðhjóðunarleiðin, sem þótt ótrúlegt sé virðist á stundum hafa átt mestum vinsældum að fagna, og loksins gengislökkunarleiðin, sem ríkisstjórnin nú hefur gert tillögur um.

Á þessum þremur leiðum hafa þeir Benjamín Eiríksson og Ólafur Björnsson nú gert tæmandi samanburð, svo að engum getur framar blandast hugur um, hvern kostinn eigi að velja.

Um styrkjaleiðina segja hagfræðingarnir í álitinu sínu meðal annars:

"Aðalókostur styrkjaleiðarinnar frá þjóðhagslegu sjónarmiði séð er sá, að hún leysir í raun og veru ekki vandamál útflutningsframleiðslunnar, sem berst í bökkum jafnt eftir sem áður og á það ekki aðeins við útgerðarmennina, heldur og alla framleiðendur. Styrkjaleiðin lofar engu um bætta verzlun, sem þegar til lengdar lætur, er höfuðvandamálið og hún er heldur ekki viðunandi bráðsbergðalausn meðal annars vegna þess, að útflutningsframleiðslan mundi verða meiri við hagstæðari kringumstæður.

Reynzla undanfarinna ára sýnir augljóslega, að til þess að koma á jafnvægi í þjóðarbúskapnum eða jafnvel til þess aðeins að halda öllu í horfinu, er styrkjaleiðin ekki fær. Hún skapar ekki nein skilyrði til þess

að hægt verði að stöðva dýrtíðina, koma jafnvægi á þjóðarþúskaðinn og þá um leið jafnvægi á við útlönd og létta höftunum af verzlunni. Styrkjaleiðin gefur ekkert loforð um betra í framtíðinni. Hana skortir allt það jákvæða, sem fylgir gengislökkunarleiðinni eða niðurfærslunni. Af þessum þremur leiðum er sú leið, sem nú er farin, minnst æskileg og er í rauninni ekki lengur framkvæmanleg, vegna þess hve ósamræmið milli innlands og erlands verðlags er orðið mikið. Það er engum vafa undirorpið að verði styrkjaleiðin enn farin mun að ári liðnu koma í ljós þörf fyrir stórauknar tekjur ríkissjóði til handa."

Þennan dóm hygg ég að enginn kunnugur maður geti véfengt. Þá eru eftir tvær leiðir niðurfærslu eða verðhjöðnun og gengislökkun. Um þær segja hagfræðingarnir:

"Niðurstöður okkar um samanburð á verðhjöðnun og gengislökkun eru þessar:

Verðhjöðnun, sem næði sama árangri og gengislökkun, mundi í bili leggja miklu þyngri byrðar á herðar launafólks en gengislökkunin og mundi taka miklu lengri tíma, að ná tilætluðum áhrifum. Verðhjöðnunin mundi á sama hátt og gengislökkunin skapa skilyrði fyrir frjálssari verzlun og mundi þá sú kjarskerðing, sem launþegarnir, aðrir en sjómenn, verða fyrir í bili, að vísu bætast upp, þegar fram liðu stundir. En eftir fenginni reynzlu er ekki líklegt, að samtök launþeganna myndu setta sig við það að bíða þeirra áhrifa, heldur leitast áður við að velja byrðum verðhjöðnunarinnar af sér með nýjum kaupþækkunum, sem um leið mundi gera ráðstafanirnar óframkvæmanlegar.

þar sem verðhjööðnun, sem að gagni kæmi, mundi einnig skapa mikla örðugleika í sambandi við öll skuldaskipti þannig að annaðhvort mundi af henni leiða mjög víðtæk gjaldprot bæjarfélaga, fyrirtækja, einstaklinga og jafnvel lánsstofnana, eða stofna yrði til mjög almennra skuldaskila, þar sem skuldir og peningaeignir yrðu færðar niður til samræmis við lökkun verðlags, virðist auðsætt, að til þess að ná því jafnvægi í þjóðarbúskapnum, sem æskilegt er, þá er verðhjööðunarleiðin til mikilla muna torfærari en gengislökkunarleiðin. Tregðan í öllum verðbreytingum gerir hana einnig miklu seinvirkari en gengislökkunina. Á hinn bóginn verður ekki komið auga á neina þýðingarmikla kosti, sem hún hafi fram yfir gengislökkunarleiðina, sem réttlæti það, að hún sé fremur valin. Að wísu hafa verið uppi nokkrar raddir um það, að verðhjööðnun væri hin eina "heilbrigða" lausn á fjárhagsvandamálunum, en til grundvallar slíkum skoðunum virðist fyrst og fremst liggja það, að menn hafa ekki kynnt sér nægilega alla málavexti."

Slíkur er dómur hinna færustu manna. Undir hann hljóta allir, sem forsendurnar kynna sér, að taka.

Á það skal engin dul dregin að gengislökkun er auðvitað neyðarúrræði. Úr því sem komið er, er enginn kostur góður, og gengislökkunin þó áreiðanlega bezt. Hún er nauðsynleg fyrir allar stéttir þjóðfélagsins. En engir eiga þó meira undir, að hún hafi tilátluð áhufir en verkamenn og aðrir launþegar. Ella blasir ekkert annað við en hrun atvinnuveganna, atvinnuleysi og örþingd.

Í áróðrinum gegn gengislökkun hefur fram að þessu því verið haldið fram, að henni mundi verða samfara kaupbinding og svipting samtaka launþega á samningsrétti þeirra. Ekkert slíkt felst í þeim tillögum, er ríkisstjórnin nú gerir.

Verkalýðssamtökin halda enn samningsrétti sínum. Verkföll eru heimil eftir sem áður.

Vísitölubindingin, sem gerð var með dýrtíðarlögunum 1947 verður meira að segja felld úr gildi. Að því leyti er hér um beina réttarbót að ræða fyrir launþega frá því, sem verið hefur. Þeir eiga að fá fullar uppbætur samkvæmt hækkun vísitölnunnar þann tíma, sem gera má ráð fyrir að líði, þangað til fullu jafnvægi verði náð. Eru um þetta settar sérstakar reglur.

Ef einhverjir telja á sig hallað með þessu er þeim eftir sem áður heimilt að gera verkfall. Hér er því ekki um neina kaupkúgun eða þrælkunarlæg að ræða.

Hitt er annað mál, að forsenda þess, að tilraun þessi takist er, að almenningur vilji una henni og styðja að framgangi hennar. Það er einmitt vegna þess, að ríkisstjórnin gerir sér þetta ljóst, að almenningur hefur þetta í hendi sér og á reyndar sjálfur mest undir því, hvernig til tekst, að skírskotað er til ábyrgðartilfinningar hvers og eins, í stað þess að grípa til lögpvingunar, sem engar líkur eru til að ná mundi tilatluðum árangri.

Ríkisstjórninni er ljóst, að frá fræðilegu sjónarmiði, er sú gagnrýni réttmætust á tillögur hennar, að þessar uppbætur

launþegunum til handa muni leiða til nýrrar verðbólgu. En hagfræðingarnir gera ítarlega grein fyrir, að svo þurfi ekki að fara, ef launþegarnir vilja við þessar uppbatur una. Enda sýnir reynslan frá 1939, þegar gengi íslenzku krónunnar var lækkað um 18%, að eftir 3 mánuði hafði verðlagið aðeins stigið um 2,1%.

Hitt er annað mál, að engar tillögur, hversu góðar sem þær kunna að vera, megna að leysa vandann, ef almenningur í þessu landi vill leiða ófarnaðinn yfir sig og stefna beint út í ófaru og atvinnuleysi.

Í frumvarpi stjórnarinnar eru ýms ákvæði til að draga úr hættunni á óeðlilegri verðhækkun, m.a. ákvæði um tollalækkun. Þá eru þar einnig fyrirmæli til að bæta ~~ofur~~ spari-fjáreigendum að nokkru þann halla, sem þeir hafa orðið fyrir við verðrýrnun krónunnar á undanfórnum 10 árum.

Þar eru einnig tillögur um sérstakan skatt á þeim eignum, sem ekki rýrna í verði við krónulækkunina. Er sá skattur eðlilegur, þegar af þeirri ástæðu, að ekki má gera þessum aðilum hærra undir höfði en hinum, sem fé sitt eiga í reiðu fé eða með öðru slíku móti. Einnig er ætlað til, að þeir útflytjendur, sem ekki þurfa á gengislækkun að halda, greiði sérstakan skatt, til þess að þeir hafi ekki óeðlilegan hag af gengislækkuninni.

Þessi ákvæði og önnur fleiri er ekki unnt að rekja að sinni. En fullyrða má, að þó að eitthvað megi e.t.v. betur fara í frumvarpinu, og það sé sjálfsagt ekki alfullkomið frekar en önnur mannanna verk, mun það sannast við hlutlausa athugun, að hér hefur verið ratað rétt meðalhóf, án tillits til flokka eða

nokkurra annara sérhagsmuna. Enda var það eitt haft fyrir augum, að finna sem réttlátasta lausn, er að gagni metti verða.

Ríkisstjórninni var það auðvitað ljóst, að æskilegt var að tryggðt væri, að lýðræðisflokkarnir styddu þegar í stað að framgangi þessara tillagna, svo að þær þyrftu ekki að tefjast á Alþingi.

Við kommúnista þýddi auðvitað ekki að tala um þessi efni. Allir vita, að fyrir þeim vakir það eitt að koma á upplausn og öngþveiti og þar sem tillögurnar verka í alveg gagnstæða átt, sem sé til farsældar og heilla fyrir íslensku þjóð^{línur}; var vitað að kommúnistar mundu snúast öfugir gegn þeim. Annars hefðu þeir afneitað eðli sjálfra sín.

Vegna þess, að ríkisstjórnin bar meira traust til þjóðhollustu lýðræðisflokka-anna, þá leitaði hún samstarfs við þá um framgang~~u~~ tillagnanna. Hún gerði það með bréfi 2. febrúar s.l. Í framhaldi af því sendi hún þessum flokkum tillögurnar hinn 6. febrúar s.l. og loksins greinargerðina með bréfi, dags. 16. febrúar. Jafnframt lét ríkisstjórnin uppi, að hún teldi æskilegt til tryggingar framgangi tillagnanna, og til öryggis framkvæmd þeirra síðar og vegna annara ráðstafana, sem gera þarf til þess að þær komi að gagni, að mynduð yrði meirihluta stjórn á Alþingi.

Alþýðuflokkurinn hefur nú lýst því, að hann telji sig ekki geta stutt tillögurnar. Það er ekki á hann hallað, þó að sagt sé, að um þá ákvörðun muni það miklu hafa ráðið, að Alþýðuflokkurinn hefur óttast að verða undir í samkeppninni við kommúnista, ef hann styddi slíkt mál, sem þetta. Ég skal eigi dæma um

réttnæti þessa ótta, en hitt ætla ég, að slíkir starfshættir stoði hann lítt til fram-
búðar, því að þótt sitthvað megi um Alþýðu-
flokkinn segja, hygg ég, að kommúnistar muni
ætið taka honum fram í því sem til ills má
horfa. Það er vissulega illt verk, að snúast
á móti þessum tillögum og uggir mig, að Alþýðu-
flokknum verði lítill fengur að því að keppa
við kommúnista í þeirri iðju. Alþýðuflokkurinn
mun ætið fara halloka fyrir kommúnistum í
ábyrgðarlausum yfirboðum og vissvitandi skemmdar-
starfi.

Um Framsóknarflokkinn, sem stendur
að flutningi þessarar vantrauststillögu, er
það að segja, að hann tjáði sig að vísu vera
reiðubúinn til að ræða við Sjálfstæðisflokkinn
um úrlausn vandamála, en að því áskyldu,
að ríkisstjórnin segði af sér áður. Hann lýsti
sig og reiðubúinn til þess að ganga í stjórn
með Sjálfstæðisflokknum, þó að ekki væri um
nein málefni samið fyrirfram.

Sjálfstæðismenn eru að vísu góð-
viljaðir og vilja flestra vandræði leysa. Hitt
þótti okkur þó gegna meira en góðu hófi að
gera það fyrir bænarstað Framsóknar að segja
af okkur án þess að tryggt væri að nokkur
stjórn önnur væri mynduð eða samið væri um
lausn hins mikla máls. Ekki fór Framsókn sjálf
svo að 1939, undir forystu þeirra manna, sem
flytja þetta vantraust, og ekki datt Sjálf-
stæðismönnum þá í hug að fara þessa á leit.
Þá var samið um úrlausn mála eftir því sem
þau lágu fyrir, og samstjórn mynduð, þegar sam-
komulag var orðið, án þess að nokkur slík skil-
yrði væru sett, sem Framsókn gerði nú. En í
viðskiptum flokka, sem á milli manna, er það

býsna góð regla og gamalreynd, að atlast ekki til þess af öðrum, sem maður vill ekki sjálfur af höndum inna.

Sjálfstæðismenn hefðu hinsvegar út af fyrir ~~því~~ getað fallizt á, að hagkvæmt kynni að vera, að mynduð væri ríkisstjórn, áður en samið væri um málefnið í því skyni, að hin nýja stjórn reyndi samninga um það. En þó að þeir vildu ganga svo langt, þá töldu þeir ekki fært að gera hitt, að ganga í slíka stjórn, áður en Framsóknarflokkurinn fengist til þess að segja nokkuð um, hver hans afstaða væri til málaanna, svo að menn getu að minnsta kosti gert sér grein fyrir, hvað á milli bari.

Í öllum þeim löngu samningum, sem átt hafa sér stað, hefur Framsóknarflokkurinn aldrei fengist til þess að segja neitt um þetta. Þess vegna taldi Sjálfstæðisflokkurinn ekki fært að halda þessu samningapófi áfram heldur óumflýjanlegt að leggja tillögur sínar fram á Alþingi, svo að því gæfist stjórnskipulegur kostur á að taka afstöðu til þeirra. Enda hefur Framsóknarflokkurinn nú fyrst eftir að það var gert fengist til að ræða sjálfar tillögurnar, sem hann hafði aldrei áður gert, og hafa menn því nú nokkra hugmynd um það, sem á milli ber efnislega. Það er framför frá því, sem áður var, og er raunar furðulegt, að þessu ráði skuli hafa þurft að beita til að því yrði náð.

Hitt er eftir, að ná samkomulagi um afgreiðslu málsins. Undanförmum vikum hefði, eins og Sjálfstæðismenn vildu, betur verið varið til þess að reyna að koma því á.

En hvernig sem að er farið, þá munu Sjálfstæðismenn setja það öllu ofar, að koma hinu mikla máli fram. Undir því er komin far-

sæld og fjárhagsafkoma, atvinna og efnahags-
öryggi íslensku þjóðarinnar.